

نقش راهبردهای فراشناختی خواندن و عادت‌های مطالعه در انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دختر

زیبده پورطاهریان^۱، معصومه خسروی^۲ و محمدعلی محمدی فر^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین عادت‌های مطالعه و راهبردهای فراشناختی خواندن با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان بود. روش پژوهش، از نوع مطالعات همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان‌های دولتی شهر سمنان در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ تشکیل می‌داد. نمونه پژوهش شامل ۲۴۰ دانش‌آموز دختر بود که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند و پرسش‌نامه‌های انگیزش پیشرفت، عادت‌های مطالعه و راهبردهای فراشناختی خواندن را تکمیل کردند. از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد که ۶۰٪ از واریانس انگیزش پیشرفت توسط دو مؤلفه حمایتی و کلی راهبردهای فراشناختی خواندن تبیین شد. همچنین ۲۲/۹٪ از واریانس انگیزش پیشرفت از طریق مؤلفه‌های حافظه، وضعیت فیزیکی، انگیزش یادگیری و یادداشت‌برداری عادت‌های مطالعه پیش‌بینی گردید. از آنجا که راهبردهای فراشناختی خواندن، متغیر پیش‌بین قوی‌تری در انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان محسوب می‌شود پس ضروری است در مدارس بیشتر به این متغیر توجه شود.

واژه‌های کلیدی: عادت‌های مطالعه، راهبردهای فراشناختی خواندن، انگیزش پیشرفت

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه سمنان

۲. نویسنده‌ی رابط: استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه سمنان (Khosravi913@yahoo.com)

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه سمنان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۱۱/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۶/۲

مقدمه

راهبردهای فراشناختی و راهبردهای مطالعه به‌عنوان عوامل مهم و تعیین‌کننده‌ی پیشرفت تحصیلی شناخته شده‌اند. با این حال، شماری از تحقیقات نشان داده است که تنها استفاده از راهبردهای مطالعه و راهبردهای فراشناختی برای بهبود عملکرد تحصیلی کافی نیست، بلکه دانش‌آموزان باید برای استفاده از این راهبردها برانگیخته شوند (عباسیان، عابدی، نصرآزادانی و سیفی، ۱۳۹۲؛ زارع، احمدی، نوفرستی و حسینی، ۱۳۹۱؛ رضایی و سیف، ۱۳۸۴).

انگیزش را می‌توان به‌عنوان عامل نیرو دهنده و هدایت‌کننده‌ی رفتار تعریف کرد که به تلاش فرد، شدت و جهت می‌دهد (احمدی، نمازی‌زاده، عبدلی و سیدعالی‌نژاد، ۱۳۸۸). انگیزش پیشرفت اشاره دارد به این که چرا و چگونه دانش‌آموزان نسبت به موقعیت‌های گوناگون یادگیری، انگیزه‌ی یادگیری پیدا می‌کنند (کایان^۱، ۲۰۱۰). مطالعات متعدد در روان‌شناسی تربیتی و یادگیری نشان می‌دهد که انگیزش با یادگیری آموزشگاهی ارتباط مثبتی دارد (کلمن، گلازری و آستروک^۲، ۲۰۰۸، به نقل از کائو، ویو و تسای^۳، ۲۰۱۱؛ معینی کیا و زاهدبابلان، ۲۰۱۰) و این ارتباط معنی‌دار بین انگیزش پیشرفت بالا با عملکرد تحصیلی بهتر هم در مناطق روستایی و هم در مناطق شهری در بین دختران و پسران دانش‌آموز دیده شده است (مدهو، مامتا و پوجا^۴، ۲۰۱۲).

از طرفی دیگر، تبیین یادگیری دانش‌آموزان تنها به وسیله‌ی ویژگی‌های انگیزشی آنان میسر نیست، بلکه مکانیسم‌های خودنظم‌دهی شامل: ویژگی‌های شناختی و فراشناختی نیز یادگیری را هدایت می‌کنند (وان‌جعفر و مهدایوب^۵، ۲۰۱۰). فلاول، فراشناخت را به‌عنوان آگاهی از چگونگی یادگیری، چگونگی استفاده از اطلاعات موجود برای رسیدن به یک هدف، توانایی قضاوت

-
- 1 . Kayan
 - 2 . Coleman, Galaczi & Astruc
 - 3 . Kao, Wu & Tsai
 - 4 . Madhu, Mamta & Pooja
 - 5 . Wan Jaafar & Mohd Ayub

درباره فرایندهای شناختی در یک تکلیف خاص، آگاهی از اینکه چه راهبردهایی را برای چه هدف‌هایی مورد استفاده قرار دهد، و ارزیابی پیشرفت خود در حین عملکرد و بعد از اتمام عملکرد تعریف کرده است (محمدامینی، ۱۳۸۶).

یکی از حوزه‌هایی که راهبردهای فراشناختی می‌تواند در آن کاربرد داشته باشد حوزه خواندن و درک مطلب حاصل از آن است. راهبردهای فراشناختی خواندن، تفکرات دانش‌آموزان را به هنگام خواندن نشان می‌دهد. این راهبردها، شامل سه دسته راهبردهای فراشناختی کلی، حمایتی و حل مسأله می‌شوند. منظور از راهبردهای فراشناختی کلی، آن دسته از راهبردهاست که برای تحلیل کلی متن به کار گرفته می‌شود. راهبردهای فراشناختی حمایتی، به آن دسته از راهبردهایی اطلاق می‌شود که در برگیرنده کاربرد منابع کمکی بیرونی، یادداشت‌برداری و دیگر راهبردهای عملی است. راهبردهای فراشناختی حل مسأله، پیرامون راهبردهایی بحث می‌کند که به حل مسائل ناشی از دشوار شدن متن می‌پردازد (حسین‌چاری، سماوی و کردستانی، ۱۳۸۸). مفهوم فراشناخت با سازه یادگیری خودتنظیمی در خصوص برنامه‌ریزی، مدیریت و ارزیابی یادگیری و حل مسأله تقریباً مشابه می‌باشد (اولریک، گوتز، هال و فرنزل، ۲۰۱۲).

پژوهش عطارخامنه و سیف (۱۳۸۸) نشان داد آموزش راهبردهای یادگیری و مطالعه و فراشناخت بر انگیزش دانش‌آموزان دختر تأثیر دارد. در پژوهش اشعری، شفیع آبادی و سودانی (۱۳۸۹) نیز آموزش راهبردهای یادگیری خودتنظیمی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره‌ی پیش‌دانشگاهی اثربخش نشان داده شد. ملکیان، نریمانی و صاحب جمعی (۱۳۹۱) در پژوهشی دریافتند از بین راهبردهای فراشناختی، راهبرد برنامه‌ریزی، کنترل و نظارت بیشترین نقش را در انگیزش پیشرفت دارند. پژوهشی نیز تأثیر آموزش حافظه فعال و فراشناخت را بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر ناتوان در یادگیری درس ریاضی اثرگذار یافت (خدای، عابدی و

آتش پور، (۱۳۹۰). پژوهش جوانمرد، هوشمندجا و احمدزاده (۲۰۱۲) نیز بیانگر رابطه معنی‌دار مثبتی بین راهبردهای شناختی و فراشناختی با انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان بود.

از عوامل دیگر مؤثر در عملکرد تحصیلی، عادات یا مهارت‌های مطالعه افراد است. مهارت‌ها یا راهبردهای مطالعه شامل افکار و رفتارهای نهان و آشکاری است که به صورت هر فعالیت شناختی، عاطفی یا رفتاری که فرایند ذخیره، بازیابی و استفاده از دانش یا آموخته‌ها را تسهیل می‌نماید تعریف شده است (دروسیس، رزا، اسکوارتز، هوج و بردج^۱، ۲۰۰۴). در پژوهشی نشان داده شد انگیزش پیشرفت و مهارت‌های مطالعه با عملکرد و پیشرفت تحصیلی رابطه دارند (لوانسانی، کیوانزاده و کیوانزاده، ۱۳۸۶). همچنین پژوهشی دیگر این‌طور نتیجه گرفت که مهارت‌های مطالعه می‌تواند درک مطلب، سرعت یادگیری، دانش فراشناختی، خودپنداره تحصیلی، برنامه‌ریزی، تنظیم وقت و توانایی حل مسأله در دانش‌آموزان را افزایش دهد (ملکی، ۱۳۸۴). پژوهشی رابطه‌ی معنی‌داری بین مهارت‌های برنامه‌ریزی زمانی، خواندن و مهارت‌های یادداشت‌برداری با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان را نشان داد (شوانا، شوکت، محمد اقبال، و سویا^۲، ۲۰۱۲). نونیس و هادسون^۳ (۲۰۱۰)، نیز مهارت‌های مطالعه، به‌ویژه یادداشت‌برداری، توجه در کلاس، و مطالعه قبل از کلاس را در موفقیت تحصیلی مؤثر دانستند. خورشید، تنویر، و قاسمی (۲۰۱۲) نیز در پژوهش خود رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین مهارت‌های مطالعه و پیشرفت تحصیلی به‌دست آوردند، همچنین دانشجویان دختر بهتر از دانشجویان پسر از عادت‌های مطالعه کارآمد استفاده می‌کردند. فریدونی مقدم و چراغیان (۱۳۸۸) رابطه معنی‌دار و مثبتی بین مهارت‌های مطالعه و موفقیت تحصیلی به‌دست آوردند. لایو و چن^۴ (۲۰۰۳) نیز رابطه معنی‌داری بین کاربرد راهبردهای مطالعه با انگیزش در دانش‌آموزان را نشان دادند. مدیر خامنه و کاشف (۲۰۰۹) در

1. Derossis, Rosa, Schwartz, Hauge & Bordage
2. Shawana, Shaukat & Sobia
3. Nonis & Hudson
4. Lau & Chan

پژوهش خود استفاده از راهبردهای مختلف مطالعه را برای درک مطلب بهتر در خواندن، مؤثرتر از شیوه‌ی سنتی آموزش خواندن با استفاده از تنها یک روش نشان دادند.

از این رو، با توجه به اهمیت موضوع و عدم پژوهشی مشابه در ایران، این پژوهش با هدف بررسی رابطه و نقش پیش‌بینی‌کنندگی عوامل فراشناختی خواندن و عادت‌های مطالعه در انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان انجام گرفت. براین اساس، این سؤال که آیا راهبردهای فراشناختی خواندن با مؤلفه‌های (کلی، حمایتی و حل مسأله)، و عادت‌های مطالعه با (مؤلفه‌های تقسیم‌بندی زمان، وضعیت فیزیکی، توانایی خواندن، یادداشت‌برداری، انگیزش یادگیری، حافظه، برگزاری امتحانات و تندرستی) می‌تواند انگیزش پیشرفت را در دانش‌آموزان پیش‌بینی کند، مورد بررسی قرار گرفت.

روش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی بود. جامعه‌ی آماری این پژوهش را کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه‌ی دبیرستان‌های دولتی شهر سمنان که در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل می‌داد. با استفاده از جدول کرجیس و مورگان، ۲۴۰ نفر دانش‌آموز دختر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی از ۴ دبیرستان دخترانه در پایه‌های اول، دوم و سوم انتخاب شدند. سپس به مدارس منتخب مراجعه و از هر مدرسه یک کلاس در مقطع اول (با ویژگی سنی میانگین ۱۴ سال)، یک کلاس در مقطع دوم (با ویژگی سنی میانگین ۱۵ سال) و یک کلاس در مقطع سوم دبیرستان (با ویژگی سنی میانگین ۱۶ سال) به تصادف انتخاب و از هر کلاس ۲۰ دانش‌آموز به تصادف انتخاب شدند پس پژوهشگر پرسش‌نامه‌های زیر را بین تمام نمونه‌ها توزیع و جمع‌آوری نمود.

پرسش‌نامه‌ی عادت‌های مطالعه (PSSHI):^۱ این پرسش‌نامه را در سال ۱۹۸۲ پالسانی و شارما^۲ ساختند که شامل ۴۴ سؤال است که در ۸ حیطه‌ی مدیریت زمان، وضعیت فیزیکی، توانایی

1. Palsane & Shama Study Habit Inventory
2. Palsane & Sharma

خواندن، یادداشت‌برداری کردن، انگیزش یادگیری، حافظه، برگزاری امتحانات، و تندرستی طراحی شده است. در این پرسش‌نامه، پایایی بازآزمون ۰/۸۸، ثبات درونی به روش دو نیم کردن ۰/۶۵ و نیز روایی وابسته به معیار ۰/۷۴ گزارش شده است (فریدونی مقدم و چراغیان (۱۳۸۷). کوشان و حیدری (۱۳۸۵) اعتبار این پرسش‌نامه را در مطالعات متعدد، ۰/۶۹، ۰/۶۷، ۰/۷۴ و ۰/۸۳ گزارش کردند.

پرسش‌نامه‌ی آگاهی فراشناختی از راهبردهای خواندن^۱: این پرسش‌نامه را

مختاری و ریچارد در سال ۲۰۰۲ ساخته‌اند که حاوی ۳۰ سؤال است که راهبردهای فراشناختی خواندن را توصیف می‌کند. سه دسته از راهبردهای فراشناختی خواندن شامل: راهبردهای کلی خواندن (۱۳ سؤال)، راهبردهای حمایتی خواندن (۹ سؤال) و راهبردهای حل مسأله (۸ سؤال)، در این پرسش‌نامه مورد بررسی قرار می‌گیرد. پاسخ‌های هرگزینه در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم گردیده است. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظر متخصصین و صاحب‌نظران تایید شده است و پایایی آن نیز با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ تعیین شده است (جوادی، کیوان آرا، یعقوبی، و حسن‌زاده، ۱۳۸۹). در پژوهشی که حسین چاری، سماوی و کردستانی (۱۳۸۸) انجام داده‌اند اعتبار هر کدام از خرده‌آزمون‌های این پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای آزمون راهبرد فراشناختی کلی ۰/۶۹، برای راهبردهای فراشناختی حل مسأله ۰/۶۳ و برای راهبردهای فراشناختی حمایتی برابر با ۰/۷۷ به دست آمد.

پرسش‌نامه‌ی انگیزش پیشرفت هرمنس^۲: این پرسش‌نامه که هرمنس آن را ساخته است

به‌صورت ۲۹ جمله ناقص بیان شده که به دنبال هر جمله ناتمام، چند گزینه داده شده است. نمره‌های بالا در این مقیاس نشان‌دهنده انگیزش پیشرفت بالا و نمره‌های پایین بیانگر انگیزش پیشرفت پایین است. هرمنس برای برآورد روایی آزمون، ضریب همبستگی پرسش‌نامه را با

1 . Mokhtari and Richards reading metacognition strategies

2 . Hermans Achievement Motivation Questionnaire

رفتارهای پیشرفت‌گرا برآورد کرد که نشان دهنده روایی بالایی آزمون بود ($r=0/88$). برای برآورد پایایی نیز دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی پس از گذشت سه هفته توسط وی به کار گرفته شد که به ترتیب $0/82$ و $0/85$ به دست آمد (به نقل از تمنایی فر و گندمی، 1390). ابوالقاسمی در پژوهش خود به منظور هنجاریابی آزمون انگیزش پیشرفت، ضریب اعتبار پرسش‌نامه را با روش آلفای کرونباخ، $0/79$ گزارش داده است (1381)، به نقل از اکبری، (1386).

نتایج

نتایج تحلیل توصیفی نشان داد دامنه سنی این دانش‌آموزان بین 14 تا 19 سال با میانگین $16/37$ وانحراف استاندارد $0/92$ بود. به منظور بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش همبستگی پیرسون انجام شد.

جدول ۱. ماتریس همبستگی عادات مطالعه و انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان

	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱- تقسیم‌بندی زمان	۰/۰۲	۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۰۵	۰/۰۶	۰/۰۷	۰/۰۳	۰/۰۷	۱	
۲- وضعیت فیزیکی	**۰/۳۵	**۰/۲۹	**۰/۳۰	**۰/۳۹	**۰/۳۴	**۰/۳۶	**۰/۳۲	۱		
۳- توانایی خواندن	**۰/۲۰	**۰/۲۰	**۰/۲۵	**۰/۳۰	**۰/۳۵	**۰/۲۶	۱			
۴- یادداشت کردن	**۰/۳۱	**۰/۱۳	**۰/۳۱	**۰/۳۲	**۰/۳۳	۱				
۵- انگیزش یادگیری	**۰/۳۳	**۰/۱۳	**۰/۲۷	**۰/۳۳	۱					
۶- حافظه	**۰/۳۷	**۰/۱۸	**۰/۲۴	۱						
۷- برگزاری امتحانات	۰/۱۲	**۰/۳۷	۱							
۸- تندرستی	**۰/۱۶	۱								
۹- انگیزش پیشرفت	۱									

* $p < 0/05$ ** $p < 0/01$

در جدول ۱ ماتریس همبستگی مؤلفه‌های آگاهی فراشناختی از راهبردهای خواندن و انگیزش پیشرفت ارائه شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی مؤلفه‌های آگاهی فراشناختی از راهبردهای خواندن و انگیزش پیشرفت

در دانش‌آموزان

۴	۳	۲	۱	
**۰/۷۴	**۰/۴۰	**۰/۲۶	۱	انگیزش پیشرفت
**۰/۱۵	**۰/۳۸	۱		راهبرد حل مسأله
**۰/۲۱	۱			راهبرد کلی خواندن
۱				راهبردهای حمایتی

* $p < 0/05$ ** $p < 0/01$

همان‌طور که در جدول ۱ و ۲ مشاهده می‌گردد همبستگی معنی‌داری بین مؤلفه‌های متغیرهای عادات مطالعه و راهبردهای فراشناخت خواندن با انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان دیده می‌شود (در دو سطح $p < 0/01$ و $p < 0/05$). فقط مؤلفه برگزاری امتحانات با انگیزش پیشرفت رابطه‌ی معنی‌داری نداشت ($r = 0/12$, $p > 0/05$).

برای پاسخ‌گویی به سؤال اول پژوهش مبنی بر اینکه «آیا راهبردهای فراشناختی خواندن با مؤلفه‌های (کلی، حمایتی و حل مسأله) می‌تواند انگیزش پیشرفت را پیش‌بینی کند؟» از رگرسیون گام به گام به شرح ذیل استفاده شد.

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون انگیزش پیشرفت بر اساس زیرمقیاس‌های فراشناخت به تفکیک گام

متغیرها	R	R ²	تعدیل شده R ²	خطای استاندارد تخمین
راهبردهای حمایتی	۰/۷۳۷	۰/۵۴۴	۰/۵۴۲	۵/۱۴
راهبردهای حمایتی راهبردهای کلی	۰/۷۷۸	۰/۶۰۶	۰/۶۰۳	۴/۷۸

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در گام اول راهبردهای حمایتی توانسته است به تنهایی ۵۴/۴٪ واریانس انگیزش پیشرفت را تبیین کند. در گام دوم دو متغیر پیش بین راهبردهای حمایتی و راهبردهای کلی با هم توانسته‌اند ۶۰/۶٪ واریانس انگیزش پیشرفت را تبیین کنند. زیر

نقش راهبردهای فراشناختی خواندن و عادت‌های مطالعه در انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دختر

مقیاس راهبردهای حل مسأله شرط ورود به رگرسیون را نداشت بنابراین وارد معادله نشد. برای پاسخ‌گویی به سؤال دوم پژوهش مبنی بر این که «آیا عادت‌های مطالعه با (مؤلفه‌های تقسیم‌بندی زمان، وضعیت فیزیکی، توانایی خواندن، یادداشت‌برداری، انگیزش یادگیری، حافظه، برگزاری امتحانات و تندرستی) می‌تواند انگیزش پیشرفت را پیش‌بینی کند؟» از رگرسیون گام به گام به شرح ذیل استفاده شد:

جدول ۴. خلاصه مدل رگرسیون انگیزش پیشرفت بر اساس زیرمقیاس‌های عادت‌های مطالعه به تفکیک گام

متغیرها	R	R ²	R ²	خطای استاندارد تخمین
حافظه	۰/۳۶۵	۰/۱۳۴	۰/۱۳	۷/۰۸
حافظه، وضعیت فیزیکی	۰/۴۳۱	۰/۱۸۶	۰/۱۷۹	۶/۸۸
حافظه، وضعیت فیزیکی و انگیزش یادگیری	۰/۴۶۵	۰/۲۱۶	۰/۲۰۶	۶/۷۶
حافظه وضعیت فیزیکی، انگیزش یادگیری و یادداشت‌برداری	۰/۴۷۹	۰/۲۲۹	۰/۲۱۶	۶/۷۲

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود در گام اول حافظه توانسته است ۱۳/۴٪ از واریانس انگیزش پیشرفت را تبیین کند. در گام دوم وضعیت فیزیکی نیز وارد معادله شده و این دو متغیر با هم توانسته‌اند ۱۸/۶ درصد از واریانس انگیزش پیشرفت را تبیین کنند. در گام سوم انگیزش یادگیری به همراه دو متغیر قبلی توانسته است ۲۱/۶٪ از واریانس انگیزش پیشرفت را تبیین کند و در گام آخر، چهار متغیر حافظه، وضعیت فیزیکی، انگیزش یادگیری و یادداشت‌برداری توانسته است ۲۲/۹ درصد از واریانس انگیزش پیشرفت را تبیین کند. سایر زیرمقیاس‌ها شرط ورود به رگرسیون را نداشتند بنابراین وارد معادله نشدند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی راهبردهای فراشناختی خواندن و عادت‌ها

مطالعه با انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان دختر بود. با توجه به نتایج به‌دست آمده مشخص شد دو مؤلفه از راهبردهای فراشناختی توانستند ملاک‌های پیش بین قدرتمندی برای انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان شد. این یافته با بسیاری از یافته‌های پژوهش‌های پیشین (عطارخامنه و سیف، ۱۳۸۸؛ خدای و همکاران، ۱۳۹۰؛ ملکیان و همکاران، ۱۳۹۱؛ جوانمرد و همکاران، ۲۰۱۲) که بین راهبردهای فراشناختی و انگیزش دانش‌آموزان ارتباط معنی‌داری را به‌دست آورده بودند، همسو بود. بر طبق نظریه‌ی یادگیری خودتنظیمی یکی از عوامل تأثیرگذار بر انگیزش پیشرفت و به تبع آن پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، آگاهی از راهبردهای خود نظارتی، عدم وابستگی به منابعی مانند معلمان، منابع کمک آموزشی و والدین، و همچنین کاربرد فعال راهبردهای انگیزشی، انتخاب راهبردهای شناختی و راهبردهای یادگیری مناسب برای رسیدن به هدف است. به نظر می‌رسد دانش‌آموزان در مدارس هنگام مطالعه درس‌هایشان می‌توانند تحلیل کلی متن را انجام دهند و از منابع حمایتی دیگر مانند معلم و والدین استفاده کنند، اما زمان دشوار شدن متون درسی نمی‌توانند راهبرد مناسبی را برای حل مشکلاتشان بیابند (زیمرمن، ۱۹۹۰، به نقل از نخستین گلدوست و معینی کیا، ۱۳۸۸). خواندن فعالیتی است که درگیر فرایندهای شناختی پیچیده‌ای است که هم رشد و توسعه‌ی دایره‌ی لغات و هم آموزش می‌تواند در آن مؤثر باشد و چون درک مطلب یک فرایند فعالی است که دانش‌آموز قبلی فرد نیز در آن دخیل است از این رو راهنمایی دانش‌آموزان توسط معلمان در به‌کارگیری این راهبردها می‌تواند منجر به موفقیت در خواندن آنان شود (ایلوستر، ۲۰۱۱).

همان‌طور که کاهرامان و سونگر^۲ (۲۰۱۱) مطرح کردند اگر دانش‌آموزان به‌خاطر یادگیری و فهمیدن مطالعه کنند، در کل فرایند یادگیری، تمایل به استفاده از راهبردهای فراشناختی در حدی بالا دارند که انگیزش یادگیری را در آنها افزایش می‌دهد.

البته، مؤلفه راهبرد فراشناخت حل مسأله در مقایسه با دیگر مؤلفه‌های راهبرد فراشناخت

1. Ilustre

2 . Kahraman & Sungur

خواندن، نتوانست پیش‌بینی کننده قوی برای انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان باشد. بر طبق نظریه خودکارآمدی، باور دانش‌آموزان در مورد توانایی شان برای انجام تکلیف می‌تواند در انگیزش آنها مؤثر باشد (سارا کالگلو و بست دینسر^۱، ۲۰۰۹). بر این اساس، دانش‌آموزانی که وابسته به منابع خارجی هستند و از درون برانگیخته نشده‌اند، به هنگام دشوار شدن تکلیف درسی، انگیزش خود را از دست می‌دهند و این امر رویارویی آنان را برای حل مسأله ضعیف می‌کند.

با توجه به نتایج به دست آمده در مورد عادات‌های مطالعه، مؤلفه‌های حافظه، وضعیت فیزیکی، انگیزش یادگیری و یادداشت برداری مجموعاً توانستند ۲۲٪ از واریانس انگیزش پیشرفت را پیش‌بینی کنند، ولی مؤلفه‌های تقسیم بندی زمان، توانایی خواندن، برگزاری امتحان و تندرستی، نقش قدرتمندی در پیش‌بینی انگیزش پیشرفت نداشتند. شاونان و همکاران (۲۰۱۲)، خورشید و همکاران (۲۰۱۲)، و نونیس و هادسون (۲۰۱۰)، نیز در پژوهش‌های خود به وجود رابطه‌ی معنی‌دار مثبت بین راهبرد یادداشت‌برداری و موفقیت تحصیلی پی‌برده بودند. یافته‌های پژوهش‌های پیشین همچون: فریدونی مقدم و چراغیان (۱۳۸۸)، مدیرخامنه و کاشف (۲۰۰۹)، ملکی (۱۳۸۴)، لواسانی و همکاران (۱۳۸۶)، نیز با این نتیجه همسو است. انگیزش بیرونی یادگیری اغلب با منافع خارجی فرد همراه است و منجر به کسب نتایج سریع می‌شود. بنابراین، می‌تواند به عنوان منبعی قوی موجب شود تا دانش‌آموز کارش را زودتر تمام کند (گالو و رونالدو^۲، ۲۰۱۱)، بنابراین با انگیزش پیشرفت در دانش‌آموز می‌تواند مرتبط باشد.

بر اساس نتایج می‌توان چنین اظهار نظر نمود که مؤلفه‌های تقسیم‌بندی زمان، برگزاری امتحان و توانایی خواندن، از دسته راهبردهای فراشناختی برای یادگیری هستند که عدم آگاهی دانش‌آموزان از این راهبردها می‌تواند موفقیت تحصیلی آنان را تحت‌الشعاع قرار دهد (زیمرن، ۱۹۹۰، به نقل از نخستین گلدوست و معینی کیا، ۱۳۸۸)، از طرفی دیگر، تأثیر باورها و عقاید

1 . Saracaloglua & BesteDincer

2 . Gallo & Ronaldo

دانش‌آموزان در خودکارآمدی (سارا کالوگلو و بست دینسر، ۲۰۰۹)، برانگیخته شدن از طریق منابع بیرونی و تأثیر آن در خود مختاری (کلاک^۱، ۲۰۰۸)، احتمال دارد بتواند دلیل نقش کم‌رنگ این مؤلفه‌ها در پیش‌بینی انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان شرکت‌کننده در این پژوهش باشد. بنابراین آموزش و توجه به نحوه‌ی یادگیری و مطالعه دانش‌آموزان و اصلاح به موقع آن از طرف معلم می‌تواند در وضعیت تحصیلی و در نتیجه افزایش انگیزش دانش‌آموزان مؤثر باشد.

از جمله مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش، به کارگیری فقط دانش‌آموزان دختر برای انجام دادن پژوهش می‌باشد. همچنین استفاده از روش پژوهشی به شیوه همبستگی، روابط علت و معلولی متغیرها را مشخص نمی‌سازد. پژوهشگران با استناد به نتایج حاصل از این پژوهش پیشنهاد می‌نمایند جهت تعمیم‌پذیری مطمئن‌تر داده‌ها، پژوهشی مشابه در دیگر مقاطع آموزشی و سایر مناطق و شهرها، به کار برده شود. در آخر، وظیفه خود می‌دانیم از کلیه افرادی که در اجرای این پژوهش ما را یاری کردند به‌ویژه معلمان، مدیران و دانش‌آموزانی که در جمع‌آوری داده‌ها با ما همکاری کردند، تشکر و قدردانی کنم.

منابع

- اشعری، نرگس؛ شفیق‌آبادی، عبدالله و سودانی، منصور (۱۳۸۹). بررسی اثربخشی آموزش راهبردهای یادگیری بر عملکرد تحصیلی و یادگیری خودتنظیم دانش‌آموزان دختر دوره‌ی پیش‌دانشگاهی شهر اهواز. *فصل‌نامه‌ی یافته‌های نو در روان‌شناسی*، ۱۳، ۲۲-۷.
- احمدی، سیروس؛ نمازی زاده، مهدی؛ عبدلی، بهروز و سیدعالی‌نژاد، آزاده (۱۳۸۸). مقایسه انگیزش پیشرفت بازیکنان تیم‌های رده بالا و پایین لیگ برتر فوتبال. *فصل‌نامه‌ی المپیک*، ۱۷(۳)، ۲۸-۱۹.
- اکبری، بهمن (۱۳۸۶). روایی و اعتبار آزمون انگیزش پیشرفت هرمنس بر روی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی استان گیلان. *مجله‌ی دانش و پژوهش در علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان*

(اصفهان)، ۲۱(۱۶)، ۹۶-۷۳.

تمنایی فر، محمدرضا؛ گندمی، زینب (۱۳۹۰). رابطه‌ی انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان.

فصل‌نامه‌ی راهبردهای آموزش، ۴(۱)، ۱۹-۱۵.

جوادی، مرضیه؛ کیوان‌آرا، محمود؛ یعقوبی، مریم؛ حسن‌زاده، اکبر؛ عبادی، زهرا (۱۳۸۹). رابطه بین

آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه و وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.

مجله‌ی ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۰(۳)، ۲۵۴-۲۴۶.

حسین چاری، مسعود؛ سماوی، عبدالوهاب و کردستانی، داوود (۱۳۸۸). انطباق و بررسی شاخص‌های

روان‌سنجی پرسش‌نامه‌ی راهبردهای فراشناختی خواندن در میان دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه.

فصل‌نامه‌ی مطالعات روان‌شناختی، ۸(۲۱)، ۱۶۳-۱۳۵.

خدایی، نغمه؛ عابدی، احمد؛ آتش‌پور، حمید (۱۳۹۰). تأثیر آموزش حافظه‌ی فعال و فراشناخت بر

عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر ناتوان در یادگیری ریاضی. مجله‌ی دانش و پژوهش در

روان‌شناسی کاربردی، ۱(۴۳)، ۵۳-۴۵.

رضایی، اکبر و سیف، علی اکبر (۱۳۸۴). نقش باورهای انگیزشی، راهبردهای یادگیری و جنسیت در

عملکرد تحصیلی. فصل‌نامه‌ی تعلیم و تربیت، ۲۱(۴)، ۸۷-۴۳.

زارع، حسین؛ احمدی‌ازغندی، علی؛ نوفرستی، اعظم و حسینیانی، علی (۱۳۹۱). اثر آموزش فراشناختی حل

مسأله بر ناتوانی‌های یادگیری ریاضی. ناتوانی‌های یادگیری، ۲(۲)، ۵۸-۴۰.

عباسیان، راضیه؛ عابدی، احمد؛ نصرآزادانی، سحر و سیفی، زهرا (۱۳۹۲). اثربخشی برنامه‌ی فراشناخت پانورا

و فلیپو بر خودپنداره‌ی کودکان با اختلال یادگیری ریاضی. ناتوانی‌های یادگیری، ۳(۲)، ۷۷-۶۳.

عطار خامنه، فاطمه و سیف، علی اکبر (۱۳۸۸). تأثیر آموزش راهبردهای یادگیری مطالعه فراشناختی بر

انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. پژوهشنامه‌ی مطالعات روان‌شناختی تربیتی، ۹، ۷۴-۵۸.

فریدونی‌مقدم، مالک و چراغیان، بهمن (۱۳۸۸). عادت‌های مطالعه و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی در

دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری آبادان: گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. مجله‌ی مرکز مطالعات و

توسعه‌ی آموزش پزشکی، ۶(۱)، ۲۸-۲۱.

- کوشان، محسن و حیدری، عباس (۱۳۸۵). بررسی عادت‌های مطالعه در دانشجویان دانشکده علوم پزشکی سبزوار. *مجله‌ی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، ۱۳(۴)، ۱۸۹-۱۸۵.
- لواسانی، غلامعلی؛ کیوان‌زاده، محمد و کیوان‌زاده، هدیه (۱۳۸۶). رابطه فعالیت تحصیلی، انگیزه پیشرفت، هوش هیجانی و متغیرهای بافتی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *مجله‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۳۷(۱)، ۹۹-۱۲۳.
- ملکی، بهرام (۱۳۸۴). تأثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر افزایش یادگیری و یادداری متون درسی مختلف. *تازه‌های علوم شناختی*، ۷(۳)، ۴۲-۵۰.
- ملکیان، فرامرز؛ نریمانی، مریم و صاحب جمعی، ساغر (۱۳۹۱). نقش راهبردهای شناختی و فراشناختی در انگیزه پیشرفت فراگیران نظام آموزشی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات، *فصل‌نامه پژوهش در برنامه ریزی درسی*، ۷(۲۵)، ۲۱-۳۸.
- محمدامینی، زرار (۱۳۸۶). بررسی رابطه باورهای فراشناختی با سلامت‌روان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر شهرستان اشنویه، *فصل‌نامه نوآوری‌های آموزشی*، ۶(۱۹)، ۱۵۴-۱۴۱.
- محمودعلیلو، مجید؛ موحدی، یزدان و علیزاده‌گورادل، جابر (۱۳۹۲). تعیین رابطه‌ی حالت‌های فراشناختی، سودمندی ادراک شده و تأکیدات هدفی والدین با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۱)، ۹۰-۱۰۹.
- نخستین گلدوست، اصغر و معینی کیا، مهدی (۱۳۸۸). رابطه راهبردهای یادگیری خود تنظیم و راهبردهای انگیزش برای یادگیری با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل. *مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)*، ۲۳، ۸۵-۱۰۰.
- Colak, A. (2008). *Attitudes motivation and study habit of English languagelearners: Case of bakenk university second-year students*, Unpublished Ph.d thesis, Technical University.
- Derossis, A., Rosa, D. D., Schwartz, A., Hauge, L. S. & Bordage, G. (2004). Study habits of surgery residents and performance on American Board of Surgery In- Training examinations. *The American Journal of Surgery*, 188 (3), 230-6.
- Gallo, M. & Ronaldo, V. (2011). Intrinsic versus extrinsic motivation: a study of undergraduate student motivation in science, *Teaching & Learning*, 6(1), 95-106.
- Ilustre, C. A. (2011). Beliefs about reading, metacognitive reading strategies and text comprehension among collodge students in a private University, *Journal of Phillippine ESL*, 7, 28-47.

- Javanmard, A., Hoshmandja, M. & Ahmazadeh, L. (2012). Investigating the relationship between self-efficacy, cognitive and metacognitive strategies, and academic self-handicapping with academic achievement in male High school students in the Tribes of Fars Province, *Journal of Life Science and Biomedicine*, 3(1), 27-34.
- Kao, Ch. P., Wu, Y. T. & Tsai, Ch. Ch. (2011). Elementary school teachers' motivation toward web-based professional development, and the relationship with Internet self-efficacy and belief about web-based learning. *Teaching and Teacher Education*, 27, 406-415.
- Kahraman, N. & Sungur, S. (2011). The contribution of motivation beliefs to students, metacognitive strategy use, *Journal of Education and Science*, 36(160), 3-10.
- Khurshid, F., Tanveer, A. & Qasemi, F. N. (2012). Relationship between study habits and academic achievement among Hostel living and Day scholars, University students, *British Journal of Humanities and Sciences*, 3(2), 34-42.
- Kayan, F. M. (2010). Educational motivation and students' achievement goal orientations. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 859-863.
- Lau, K. I. & Chan, D. W. (2003). Reading strategy use and motivation among Chinese good and poor readers in Hong Kong, *Journal of Research in Reading*, 26(2), 177-190.
- Madhu, G., Mamta, D. & Pooja, P. (2012). Achievement motivation: a major factor in determining academic achievement, *Asian Journal of Multidimensional Research*, 1(3), 2278-4853.
- Modirkhameneh, S. & Kashef, M. H. (2009). ESP Instruction: Traditional vs. Eclectic Method in Relation to Reading Comprehension of Iranian Agriculture Students. *Journal of Applied Linguistics*, 2, 1, 159-193.
- Moenikia, M. & Zahed-Babelan, A. (2010). A study of simple and multiple relations between mathematics attitude, academic motivation and intelligence quotient with mathematics achievement, *Journal of Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1537-1542.
- Shawana, F., Shaukat, H., Muhammad Iqbal, M., & Sobia, M. (2012). The role of study skills in academic achievement of students: A closer focus on gender, *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27(1), 37-51.
- Saracaloglu, A. S., & BesteDincer, I. (2009). A study on correlation between self-efficacy and academic motivation of prospective teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 320-325.
- Nonis, S. A. & Hudson, G. I. (2010). Performance of college students: impact of study time and study habits, *Journal of Education for Business*, 85, 229-394.
- Ulrike, E. N., Goetz, T., Hall, N. C. & Frenzel, A. C. (2012). Metacognitive strategies and rest performance: An experience sampling analysis of students' Learning behavior, *Education Research International*, Article ID 958319, 16 pages.
- Wanjaafar, W. M. & Mohdayub, A. F. (2010). Mathematics Self-efficacy and Meta-Cognition Among University Students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 8, 519-524.

The relationship between reading metacognition strategies and study habits on academic motivation

Z. Poortaheriyani¹, M. Khosravi² & M.A. Mohammadifar³

Abstract

The aim of the present research was investigating the relationship between study habits and reading metacognition strategies and academic motivation. The research employed a correlational design. The population of this research included all high school female students in 2011-2012 academic year in governmental high schools of Semnan City. The sample of this study was 240 female students selected through using random cluster sampling method. They completed Hermans achievement motivation, Study Habit Inventory (PSSHI) and reading metacognition strategies questionnaires. Pearson correlation coefficient and Step by Step Regression were applied for analyzing the data. The results showed that 60% of achievement motivation was determined by supportive and global reading metacognition strategies. Also, 22.9% of achievement motivation was predicted to be the result of factors like: memory, physical status, learning motivation and note taking study habits. Since reading metacognition strategies were important predictor in prediction of student's achievement motivation, this variable should be considered more in schools.

Keywords: study habits, reading metacognition strategies, academic motivation, female students

1. M. A. of Educational Psychology, Semnan university

2. Corresponding Author: Assistant Professor of Education, Semnan University, khosravi913@yahoo.com

3. Assistant Professor of Education, Semnan University